

การนำอำนาจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43
มาปรับใช้กับมาตรา 44/1: ศึกษาเฉพาะกรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหาย
Application of Public Prosecutor's Authority in Section 43 of
Criminal Procedure Code in Accordance with Section 44/1: Case Study of
Compensation Claims in Lieu of Injured Persons

อินันท์ คันธอุลิส¹

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: eachother.36@hotmail.com

Atinan Kantaulis²

Faculty of Law, National Institute of Development Administration
118 Khlong-Chan, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: eachother.36@hotmail.com

Received: May 10, 2020 Revised: October 22, 2020 Accepted: October 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการใช้สิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหาย และแนวทางแก้ไขมาตราดังกล่าวเพื่อสามารถช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายได้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจำนวนมากไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จึงทำให้ผู้เสียหายที่ต้องการค่าสินไหมทดแทนในคดีดังกล่าวนี้ ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเองต่างหาก ส่งผลให้ผู้เสียหายสิ้นเปลืองเงิน เวลา และทรัพยากร ทั้งนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ที่เกี่ยวข้องแจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย และมีการช่วยเหลือผู้เสียหายโดยรวบรวมจัดทำบัญชีความเสียหายเพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีความเชี่ยวชาญมากกว่าผู้เสียหายที่เป็นประชาชนธรรมดา ดังนี้แล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องแจ้งสิทธิดังกล่าวแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกับต่างประเทศ โดยควรมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มอำนาจและหน้าที่ให้มีการแจ้งสิทธิ

¹ นักวิจัยอิสระด้านกฎหมาย.

² Independent Researcher in the Field of Law.

และสามารถช่วยผู้เสียหายในขั้นตอนต่าง ๆ ได้มากขึ้น และ 2) ให้พนักงานอัยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน บางประเภทแทนผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 มาปรับใช้กับมาตรา 44/1 เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ และไม่ต้องไปฟ้อง เป็นคดีแพ่งเองต่างหาก

คำสำคัญ: อำนาจของพนักงาน; ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา; ค่าสินไหมทดแทน; ผู้เสียหาย

Abstract

This article aims to study injured persons' exercise of right to compensation claim in a civil case related to a criminal case whereby a public prosecutor is the plaintiff, as provided in Section 44/1 of Criminal Procedure Code. The main objective is to identify problems of injured persons' compensation claim as well as to identify directives for legal amendments in order to ensure full protection of injured persons.

Results show that a large number of injured persons in civil cases related to criminal cases are not aware of their right to compensation claim that might otherwise be included in the plaint submitted by the public prosecutor, according to Section 44/1 of Criminal Procedure Code. As a result, if injured persons want to receive certain sum of compensation, they have to file a separate civil case, which consumes a lot of time, money and resources. On the contrary, US and French legal systems requires police officers and related officers to inform injured persons of their right to compensation claim. Moreover, American and French officers have to provide necessary assistance such as to make a list of damage for the public prosecutor to include in the case report. This list is beneficial and convenient for injured persons to exercise their right to compensation claim because state officers possess far greater expertise than common people in completing such a list. As recommendations, the author finally proposes the following measures; 1) Thai officers should be required to inform injured persons' right to compensation claims as commonly practiced abroad. There should be legal amendments to improve officers' authorities and specifies their duties to inform injured persons as well as to provide necessary assistance in every step of the procedure and 2) Public prosecutors should be authorized to claim for compensation in lieu of injured persons in certain cases with criteria to be prescribed accordingly. This is an application of Section 43 of Criminal Procedure Law together with Section 44/1 so as to ensure full protection of injured persons, who would otherwise need to file a troublesome separate civil case.

Keywords: Authority of Public Prosecutor; Criminal Procedure Code; Compensation; Injured Person

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการกระทำผิดและเกิดความเสียหายขึ้น จะเกิดความรับผิดชอบทั้งในทางกฎหมายแพ่งและอาญา เมื่อผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำผิดทางอาญา ผู้เสียหายสามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งได้เองต่างหาก หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งบทความนี้จะนำเสนอปัญหาหรือช่องว่างของมาตราดังกล่าว

ในการจะได้รับค่าสินไหมทดแทนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีการบัญญัติเรื่องการเรียกค่าสินไหมทดแทนในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามมาตรา 43 และมาตรา 44/1 ซึ่งมาตรา 43 นั้นเป็นอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายใน 9 สถานความผิดทางอาญา ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมทั้งฐานความผิด และค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายควรได้รับ เพื่อเป็นแก้ปัญหา ดังกล่าวจึงมีการตรามาตรา 44/1 ขึ้น เพื่อให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากผู้เสียหายประสงค์ใช้สิทธิตามมาตรา 44/1 วรรค 1 และมาตรา 44/1 วรรค 2 กำหนดว่าผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานหากไม่มีการสืบพยานต้องยื่นก่อนศาลพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ผู้เสียหายไม่ทราบถึงสิทธิของตน และไม่ได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามมาตรา 44/1 จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เสียหายสูญเสียโอกาสในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ทั้งที่กฎหมายเปิดช่องอำนวยความสะดวกไว้ให้แล้ว มิเช่นนั้นผู้เสียหายต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเองต่างหาก ซึ่งแตกต่างจากในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายกำหนดให้คำสั่งชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ (Mandatory Victims Restitution Act 1996) และมีเจ้าพนักงานคุมประพฤติช่วยรวบรวมข้อมูลความเสียหายเสนอต่อศาล ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้น ใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน ทำให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีมากขึ้น

ดังนั้นแล้ว ผู้เขียนจึงทำการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การบังคับใช้มาตรา 44/1 เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไทยที่ตราขึ้น โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงแนวทางการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย อันนำมาสู่การอำนวยความสะดวกและความสะดวกแก่ผู้เสียหายให้มากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงแนวทางการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าเสียหายของผู้เสียหายในประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้แก่หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ตลอดจนแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการแจ้งสิทธิของพนักงานสอบสวน และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายของพนักงานอัยการ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตศึกษาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. ..., ตำรา, บทความ, กฎหมายภายในของต่างประเทศ และปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principle for Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ, บทความ, กฎหมาย, เอกสารวิชาการ, เอกสารการประชุม และวิทยานิพนธ์ ทั้งในและต่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา รวมถึงพนักงานอัยการ และผู้เสียหาย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

1.5.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย

1.5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหายในประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้กับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการแจ้งสิทธิของพนักงานสอบสวน และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายของพนักงานอัยการ

2. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ในแต่ละประเทศผู้เสียหายมีวิธีการในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่างกัน ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของประเทศนั้น แต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ควรจะได้รับ และบุคคลที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการยุติธรรมนั้นคือ พนักงานอัยการ

2.1 บุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ผู้เสียหาย

ตามที่ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principle for

Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) ได้กำหนดให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหายจากอาชญากรรม” คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการบาดเจ็บทางร่างกายหรือสภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เศรษฐกิจหรือสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเป็นผลจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอาญา³ และจะได้รับมาตรฐานการคุ้มครอง⁴ ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องการชดเชยเยียวยา และให้ผู้เสียหายทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาตั้งแต่บทบาท หน้าที่ ขอบเขต ระยะเวลา ความคืบหน้าของการดำเนินคดี และการได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด การคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาสำหรับการสูญหายหรือเสียหายของทรัพย์สินนั้น⁵

เมื่อพิจารณาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) นั้น ได้กำหนดให้ผู้เสียหายนั้นหมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง โดยจากมาตราดังกล่าวสามารถแบ่งองค์ประกอบของผู้เสียหายออกได้เป็น 3 ข้อ คือ 1) ต้องมีการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งทางอาญาเกิดขึ้น, 2) บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดนั้น และ 3) บุคคลนั้นจะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด⁶

อย่างไรก็ดี ได้ปรากฏวินิจฉัยจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5400/2560 (ประชุมใหญ่) ว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายในทางแพ่งนั้นได้รับความสะดวกรวดเร็วในการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่ง แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีคำอธิบายคำว่าผู้เสียหายไว้ในมาตรา 2 (4) แต่ข้อความตามมาตรา 44/1 ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ย่อมมีความหมายในตัวเองว่าหมายถึง ผู้ที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นจึงมีความหมายที่แตกต่างกัน ขัดกับความหมายของผู้เสียหายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (4) การตีความคำว่าผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 จึงไม่ต้องถือตามความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 2 (4)”⁷

มีข้อมูลรายงานทางสถิติจากผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีอาญาที่ความผิดเกิดขึ้นในศาลยุติธรรมเขตจังหวัดนนทบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 25-40 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้ 10,001-20,000 บาท ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาเกี่ยวกับความเสียหายในทางทรัพย์สิน และในข้อมูลสถิติของประเทศไทยนั้น ผู้เสียหาย 102 คน จาก 177 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.6 ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเอง⁸

³ Declaration of Basic Principle for Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985, Article 1.

⁴ Ibid., 5-6.

⁵ Ibid., 8.

⁶ Auttapol Yaiswang, *Explanation of Seminar in Criminal Procedure Law (Part 1 - Part 7)*, 5th ed. (Bangkok: Krungsiam, 2018), 37. [In Thai]

⁷ Supreme Court, “Judgment of the Supreme Court, 5400/2560 (General Assembly),” last modified n.d., accessed January 5, 2019, <http://www.deka.supremecourt.or.th/search/> [In Thai]

⁸ Victims in Criminal Case, interview by Prayuth Petchkun, Nonthaburi Court, 2009. [In Thai]

2.1.2 พนักงานอัยการ

โดยปัจจุบันองค์กรอัยการในระดับสากลแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ องค์กรอัยการในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย และองค์กรอัยการในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี⁹

1) องค์กรอัยการในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส การดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปนั้น ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง ต้องให้พนักงานอัยการกระทำในนามของรัฐ¹⁰ ซึ่งเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และในสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่มีการแบ่งแยกการสอบสวนออกจากการฟ้องร้อง โดยพนักงานอัยการจะทำการสอบสวนเองหรือมอบหมายให้ตำรวจสอบสวนแทน โดยพนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดทิศทางการสอบสวนก็ได้¹¹

2) องค์กรอัยการในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหน้าที่หลักขององค์กรอัยการ คือ มีหน้าที่ชี้ขาดว่าจะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหรือไม่ พนักงานอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถร่วมอยู่ในการสอบสวนพร้อมเจ้าพนักงานตำรวจได้ตามหลักการคานอำนาจระหว่างองค์กร (Check and Balance)¹² และสามารถริเริ่มสอบสวนคดีอาญาได้โดยไม่ต้องรอเจ้าพนักงานตำรวจ¹³

ในประเทศไทยนั้น กฎหมายหลักที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ คือ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ซึ่งบัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁴ ยกตัวอย่างเช่น เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา, ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหาย, การเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย เป็นต้น นอกจากนี้ พนักงานอัยการยังมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ด้วย¹⁵

2.2 หลักเกณฑ์ของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

2.2.1 ประเทศไทย

ในประเทศไทยนั้น การเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นไปตามกฎหมายแพ่งเป็นหลัก คือ การที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องด้วยตนเองเป็นคำฟ้องต่อศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรับรอง คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของบุคคล

⁹ Noppadol Polkool, *Public Prosecutor* (Bangkok: N4 Proprint, 2017), 5-8. [In Thai]

¹⁰ Chalermwut Buaban, "The Role of Public Prosecutor: A Study of the Injured Person Solely Bringing a Criminal Case by Himself/Herself," *Naresuan University Law Journal* 11, no. 2 (July 2018): 211. [In Thai]

¹¹ Vorawit Suntornsateanlert, "Initiating Criminal Prosecutor," (Master's thesis, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2014), 31. [In Thai]

¹² Chalermwut Buaban, "The Role of Public Prosecutor: A Study of the Injured Person Solely Bringing a Criminal Case by Himself/Herself," 211. [In Thai]

¹³ Kietkajorn Watjanasawat, "Consideration of not Suing Well-founded Criminal Case of Public Prosecutor in United State of America," *Faculty of Law Journal* 10, no. 1 (January 1978): 159-162. [In Thai]

¹⁴ The Public Prosecution Organ and Public Prosecutors Act B.E. 2553, Section 14 (2) Government Gazette Book 127 Part 75 ก (December 7, 2010): 38. [In Thai]

¹⁵ Ibid.

ในทางแพ่งที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ ซึ่งเป็นคดีที่มีข้อพิพาท หรือเนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ซึ่งเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท¹⁶

อย่างไรก็ตาม คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากมูลความผิดคดีอาญาได้ เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดแรงงาน เป็นต้น ซึ่งผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องด้วยวิธีนี้จะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดี¹⁷

ทั้งนี้ ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แต่มิได้บัญญัติให้มีการแจ้งสิทธิดังกล่าวแก่ผู้เสียหาย ปรากฏว่าผู้เสียหายจำนวนมากไม่ทราบถึงสิทธินี้ทำให้ผู้เสียหายสูญเสียทรัพยากรทางจำนวนเงิน และเกิดความล่าช้าในการดำเนินการต่อกระบวนการยุติธรรม

2.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

แต่เดิม ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา โดยการฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก แต่ในปี ค.ศ. 1982 ได้มีการตรากฎหมายคำสั่งชดใช้ความเสียหายแก่เหยื่อ ซึ่งเป็นกฎหมายที่รวบรวมการออกคำสั่งชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้กระทำผิด ภายหลังมีการตัดสินใจว่าผู้กระทำผิดนั้นกระทำความผิดจริง โดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาคดีอาญา ทำให้คำสั่งของศาลกว้างขวางและครอบคลุมมากขึ้น¹⁸

การพิจารณาคำสั่งชดใช้ ศาลจะสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติทำการรวบรวมข้อมูลเสนอต่อศาล โดยจะมีบัญชีความเสียหายต่าง ๆ ของผู้เสียหาย หนี้ใหม่ที่ตกลงกันได้ และจะทำเป็นรายงานผลกระทบของเหยื่อ (Victim Impact Statement) ส่วนในชั้นบังคับคดีนั้นมีหน่วยงานฟ้องร้องทางการเงิน (Financial Litigation Unit: FLU) เป็นหน่วยงานที่บังคับตามคำพิพากษาโดยจะติดตามบังคับคดีเป็นเวลา 20 ปี นับจากวันที่ศาลมีคำพิพากษา¹⁹

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายคำสั่งชดใช้ความเสียหายแก่เหยื่อของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ศาลมีคำสั่งชดใช้ค่าเสียหายไว้เป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาคดีอาญา และให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีส่วนร่วมในการรวบรวมความเสียหายและบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษานั้น ถือเป็นประโยชน์ในการคุ้มครอง

¹⁶ Paired Vayupab, *Explanation of Civil Procedure Law Part 1*, 3th ed. (Bangkok: Polsiam, 2017), 6-7. [In Thai]

¹⁷ The Criminal Procedure Code, Section 253, Government Gazette Book 122 Part 127 ก (December 30, 2005): 1. [In Thai]

¹⁸ Matthew Spohn, "A Statutory Chameleon: The Mandatory Victim Restitution Act's Challenge to the Civil/Criminal Divide," *Iowa Law Review* 86 (2000-2001): 1013, quoted in Nithipat Reangwiwatthanarod, "Filing a Complaint About Compelling Compensation Payment in Civil that Related to Criminal," (Master's thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2009), 54. [In Thai]

¹⁹ Nithipat Reangwiwatthanarod, "Filing a Complaint About Compelling Compensation Payment in Civil that Related to Criminal," (Master's thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2009), 56-57. [In Thai]

ผู้เสียหาย โดยจะทำให้การเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายเสร็จไปในคราวเดียวในคดีอาญา และยังมีเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรู้ความชำนาญคอยตรวจสอบรวบรวมข้อมูลให้

2.2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส การฟ้องคดีแพ่งนั้น สิทธิจะเป็นของผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางแพ่ง ส่วนการฟ้องร้องคดีอาญานั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ²⁰ ตามประมวลสอบสวนคดีอาญา มาตรา 1 (Code d’instruction Criminelle)

คำฟ้องต่อศาลอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส มี 2 ประเภท คือ คำฟ้องคดีอาญา (Action Publique) และคำฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (Action Civile)²¹ โดยคำฟ้องคดีอาญาจะเป็นการฟ้องต่อศาล ซึ่งกระทำในนามของสังคม เพื่อให้มีการพิจารณาถึงความผิดรวมถึงกำหนดบทลงโทษ ส่วนคำฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งปกติอำนาจฟ้องจะเป็นของผู้เสียหาย²² โดยจะฟ้องได้ต่อเมื่อได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกาย หรือทางจิตใจโดยตรงจากการทำความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 วรรค 2

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 3 วรรค 1 และมาตรา 4 วรรค 1 ได้บัญญัติให้ฟ้องคดีอาญาสินไหม (คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา) พร้อมกับการฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกฟ้อง และดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้

จากการศึกษาพบว่า จุดเด่นของกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แก่ การกำหนดให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการสามารถดำเนินบทบาทในเชิงรุกได้มากกว่า กล่าวคือ มีอำนาจในการริเริ่มคดีเอง สามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และยังเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวน และมีส่วนที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย คือ ผู้เสียหายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ ซึ่งทำให้การดำเนินคดีในชั้นศาลนั้นมีความรวดเร็ว

2.3 บทวิเคราะห์

ในเรื่องข้อจำกัดของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น จากหัวข้อ 2.1.1 ในเรื่องผู้เสียหายที่มีข้อค้นพบในการรายงานทางสถิติว่า ผู้เสียหายไม่ทราบถึงสิทธิของตน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอให้ศาลพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายไปเลยในคราวเดียวกับ

²⁰ Jeed Sedtabut, *Civil Principles About Violation*, 6th ed. (Bangkok: Thammasat University Press, 2007), 22. [In Thai]

²¹ Audom Rhat-aummarid, “Criminal Prosecution” in *80th Anniversary Book of Academic Articles by Professor Paired Chainam* (Bangkok: Winyuchon Press, 1992), 479. [In Thai]

²² Jarunchai Keangkitiwan, “Results of Criminal Verdict Toward the Progress of Civil Related to Criminal,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2011), 49. [In Thai]

ที่ต้นยื่นฟ้องคดีอาญา โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้เสียหายและพนักงานสอบสวนเพื่อนำสืบถึงค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายพึงได้ไปในการพิจารณาคดีของศาล มีความเป็นไปได้หรือไม่

จากการศึกษาเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... (การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา)²³ ในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... เรื่องเสรีจที่ 85-86/2547 พบว่าเหตุผลที่ไม่ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหาย มี 2 ประการ ได้แก่

1) พนักงานอัยการมีคดีอาญาที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก

2) การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน มีความจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลมากกว่าการยื่นคำร้องเพื่อขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

ดังนั้นแล้ว จึงควรกำหนดให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... ดังกล่าวนั้น ดูมีความเหมาะสม ส่งผลดีในด้านที่ไม่เป็นภาระของรัฐ และทำให้ผู้เสียหายได้แสดงความประสงค์ของตนเองในการเรียกค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากหลักการของการดำเนินคดีแพ่งนั้นเป็นเรื่องของผู้เสียหายโดยเฉพาะ ผู้เสียหายจึงควรรับภาระในการฟ้องคดีส่วนแพ่งเอง และแม้ว่าผู้เสียหายจะทราบถึงสิทธิของตนก็ตาม แต่ผู้เสียหายยังต้องดำเนินการพิสูจน์ความเสียหายด้วยตนเอง ซึ่งอาจเกิดปัญหาหลายประการตามความในวรรค 3 ของมาตรา 44/1 เช่น คำร้องต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ รวมถึงความรู้ ความชำนาญของผู้เสียหายซึ่งมีจำกัด เป็นต้น

หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย ทั้งการรวบรวมข้อมูลและติดตามให้เป็นไปตามคำพิพากษา รวมถึงการตรากฎหมายคำสั่งชดใช้ความเสียหายแก่เหยื่อที่สั่งให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเป็นส่วนหนึ่งในคำพิพากษาคดีอาญา ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่สะดวกรวดเร็ว และได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อให้พนักงานอัยการมีบทบาทในเชิงรุกมากกว่า และยังให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้อีกด้วย ส่งผลให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในคดีได้ตั้งแต่ต้น และทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาแล้ว ประเทศไทยจึงควรมีการปรับปรุงแก้กฎหมายให้เจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญามากขึ้น เพื่อให้คดีแล้วเสร็จไปจากศาลในคราวเดียว และเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

²³ Law office, "The Secretariat of the Senate, Senate, Documents Provided for Consideration the Act Amending the Criminal Procedure Code (No. ...) B.E. ...," Civil Claim in Connection with an Offence, The 25th Agenda Senate Meeting, n.p., November 2, 2004, 12. [In Thai]

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้มีการแก้ไขให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมถึงยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายนั้นไม่ทราบถึงสิทธิของตนในการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และแม้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้ว ผู้เสียหายมีหน้าที่นำสืบถึงความเสียหายให้ศาลเห็นเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง ซึ่งอาจเกิดความล่าช้าและสับสนได้

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในต่างประเทศส่วนใหญ่ นั้น จะให้ดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไปพร้อมกับการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายคำสั่งชดใช้ความเสียหายแก่เหยื่อ ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ให้บทบาทแก่พนักงานอัยการเป็นหลักในการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรม และให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งในคดีอาญาของพนักงานอัยการเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไปในคราวเดียว ซึ่งได้รับความนิยมมากกว่าการที่ผู้เสียหายจะไปฟ้องร้องคดีแพ่งเองต่างหาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในประเทศไทยแม้จะมีกฎหมายให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แต่กลับไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย หรือดำเนินการแทนในบางส่วน จะทำให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะกฎหมายได้เปิดช่องไว้แล้ว

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยพนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย โดยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ดังความว่า “ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง”

3.2.2 เห็นควรให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนบางจำพวกแทนผู้เสียหายไปในคราวเดียว ในกรณีความเสียหายที่พนักงานอัยการเห็นตรงกับผู้เสียหายและมีความเสียหายชัดเจน เช่น กรณีมีใบรับรองแพทย์ เป็นต้น โดยการนำมาตรา 43 มาปรับใช้กับมาตรา 44/1 ภายใต้ความตกลงยินยอมจากผู้เสียหาย เพื่อให้คดีแล้วเสร็จจากศาลไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังความว่า “ให้พนักงานอัยการแจ้งสิทธิตามมาตรา 44/1 แก่ผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ให้พนักงานอัยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนแทนผู้เสียหายด้วย”

References

- Audom Rhat-aummarid. “Criminal Prosecution” in *80th Anniversary Book of Academic Articles by Professor Pairod Chainam*. Bangkok: Winyuchon Press, 1992. [In Thai]
- Auttapol Yaiswang. *Explanation of Seminar in Criminal Procedure Law (Part 1 - Part 7)*. 5th ed. Bangkok: Krungsiam, 2018. [In Thai]
- Chalermwut Buaban. “The Role of Public Prosecutor: A Study of the Injured Person Solely Bringing a Criminal Case by Himself/Herself.” *Naresuan University Law Journal* 11, no. 2 (July 2018): 211. [In Thai]
- Jarunchai Keangkitiwan. “Results of Criminal Verdict Toward the Progress of Civil Related to Criminal.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2011. [In Thai]
- Jeed Sedtabut. *Civil Principles About Violation*. 6th ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2007. [In Thai]
- Kietkajorn Watjanasawat. “Consideration of not Suing Well-founded Criminal Case of Public Prosecutor in United State of America.” *Faculty of Law Journal* 10, no. 1 (January 1978): 159-162. [In Thai]
- Spohn, Matthew. “A Statutory Chameleon: The Mandatory Victim Restitution Act’s Challenge to the Civil/Criminal Divide.” *Iowa Law Review* 86 (2000-2001): 1013. Quoted in Nithipat Reangwiwatthanarod. “Filing a Complaint About Compelling Compensation Payment in Civil that Related to Criminal.” Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2009. [In Thai]
- Nithipat Reangwiwatthanarod. “Filing a Complaint About Compelling Compensation Payment in Civil that Related to Criminal.” Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2009. [In Thai]
- Noppadol Polkool. *Public Prosecutor*. Bangkok: N4 Proprint, 2017. [In Thai]
- Pairod Vayupab. *Explanation of Civil Procedure Law Part 1*. 3th ed. Bangkok: Polsiam, 2017. [In Thai]
- Vorawit Suntornsateanlert. “Initiating Criminal Prosecutor.” Master’s thesis, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2014. [In Thai]